

לימוד קדשים בעיון אליבא דהלכתא

תורת הקרבנות

גליון חודשי ללומדי סדר קדשים אליבא דהלכתא

גליון כ"ז טבת תשע"ה

יו"ל ע"י מכון "תורת הקרבנות" בנשיאות הרבנים הגאונים:

רבי ברוך שמואל הכהן דויטש, רבי דוד כהן, רבי חיים מאיר הלוי שטיינברג, רבי נתן הכהן קופשיץ שליט"א

בגיליון:

בירור דין בניית מזבח להדגמה

לקט מתגובות הקוראים
'ונשלמה פרים שפתינו' בניסוך המים
גדר אכילת קק"ל לנשי הכהנים ועבדיהם
האם קטנים כשרים להדלקת המנורה
הנחת לחם הפנים על השולחן
אכילת קדשים קלים בישיבה בעזרה
קביעת המזוזה בשער ניקנור בנתיק עץ
חציצה בין רגלי הכהנים לרצפה
נר שכתה במנורה אם מדליקו בשבת
ממיר בכור ומעשר בבעל מום

בדין קדושת הכבש והסובב להנחת איברים

ברכת ציצית ותפילין לאחר העבודה

מעשה רב

מעשה מופלא ממרן החפץ חיים זיע"א
סיפר הגאון רבי משה שפירא שליט"א
(הובא בספר אהבת איתן - אמונה עמ' 262):

פעם אחת השתהה החפץ חיים בישיבתו
אחר מנחה של יום שישי ולא התחיל את
קבלת שבת. הציבור חיכה עד בוש. כאשר
התאחרה השעה, שלח ראש הישיבה רבי
משה לנדינסקי את אחד התלמידים אל
החפץ חיים והורה לו לומר: סבא - היום
הוא כבר לא יבוא! מיד הסכים החפץ חיים
להתחיל את התפילה. [לאחר מעשה הבינו
התלמידים שהחפץ חיים חשש לקבל שבת
בעוד היום גדול, פן יפסיד את האפשרות
שמשיח יבוא היום, וזאת עפ"י הגמ' בעירובין
מג: שאין המשיח בא בשבת].

עיונים בהלכה

הרה"ג רבי יוסף נסים כהן שליט"א
כולל "תורת כהנים" ירושלים

בירור דין בניית מזבח להדגמה

רש לברר האם מותר לבנות מזבח קטן להדגמה, כעין המדות של המזבח שהיה בבית המקדש, שעל ידו יוכלו להבין את העבודות שנעשו בבית המקדש.

א) והנה במס' ראש השנה (כד, א) מבואר שאסור לעשות בית בתבנית היכל, וכן אכסדרה בתבנית אולם, וכן אסור לעשות שולחן בתבנית השולחן, ומנורה כנגד המנורה, ע"ש. וכן פסקו הרמב"ם (פ"ז מהלכות בית הבחירה ה"י) ובטור ושו"ע יו"ד (סי' קמ"א ס"ח). ולכאורה לפי"ז יוצא שאסור לעשות מזבח כנגד מזבח.

אולם יש לדקדק במה שהגמ' בר"ה שם וברמב"ם ושו"ע, לא נזכר כלל מזבח, רק שולחן ומנורה, ולכאור' היה משמע קצת שאין בעשיית מזבח חשש איסור, אלא דצריך טעם מאי שנא משאר כל הדברים שנזכרו בגמ' שיש בהם איסור. ושנא באמת אין חילוק בין מזבח לשאר דברים, ומה שלא נתפרש בגמ' דין מזבח הוא מפני שאינו שכיח כ"כ שיעשו מזבח בגודל ל"ב אמה על ל"ב אמה, וכן שיעשוהו דוגמת המזבח שהיה בביהמ"ק [כמו שיבואר להלן שרק באופן זה שייך בזה איסור], ולא הוזכרו בגמ' אלא דברים שמצוי יותר לעשותם דוגמת ביהמ"ק. [ואולי אפשר שבמזבח כיון שמקומו מכוון ביותר עי' רמב"ם (פ"ב מבית הבחירה ה"א), א"כ כשבונה במקום אחר, אי"ז דומה למזבח כשר ולא נאסר, אמנם זה חידוש, וצ"ע].

ב) ומעתה יש לדון האם מותר בזמנינו לעשות דמוי מזבח. והנה בגמ' בר"ה מבואר אמר אביילא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן כדתניא וכו' מנורה כנגד מנורה, אבל עושה [מנורה] של חמשה ושל ששה, ע"כ. וכן פסקו הרמב"ם וטור ושו"ע שם. ולפי"ז נראה שבנידונו במזבח הדין ג"כ שכל האיסור הוא רק באותו גודל של המזבח שהיה בבית המקדש, אבל אם היה בגודל קטן כמו שמצוי לעשות, אין איסור כלל, שהרי המזבח בביהמ"ק היה רחב ל"ב אמות על ל"ב אמות, כדתנן במדות (פ"ג מ"א) והובא ברמב"ם (פ"ב מבית הבחירה ה"ה וה"ז).

ונראה עוד שאין חשש איסור במזבח הנעשה מעץ, שהרי המזבח היה עשוי מאבנם שלמות גדולות וקטנות וכו', ולא היה בו חלל כלל, כמב' ברמב"ם (פ"ב מביה"ב הט"ז) ע"ש. וא"כ כאשר נעשה המזבח מעץ הרי יש בו חלל ואינו כשר כלל, ושפיר אין שום חשש בעשייתו.

ג) והנה בשו"ת מהרי"ק (שורש ע"ה) האריך לדון בעשיית מנורה של ז' קנים כל שאינה

לאור ההצלחה הרבה הננו להודיע על פתיחת שיעורים חדשים

בהלכות עבודת המקדש

שיעור ברמב"ם הלכות מעשה הקרבנות
[מקדימים דיני קידוש ידים ורגלים ולבישת בגדי כהונה]
מדי ליל שבת בשעה 9.00 בביהמ"ד 'אהל נחמיה' (עזרת נשים)
רח' הגר"א 8/ב בני ברק

שיעור בספר 'עבודת הקרבנות'
להג"ר אהרן כהן זצ"ל חתן החפץ חיים זיע"א
בימי ראשון בשעה 10.30 בערב בביהמ"ד 'נחלת משה'
(חדר צפוני) רח' מלצר 36 בני ברק

שיעורו של הגר"י רפפורט שליט"א מתקיים אחת לשבועיים בימי שני בשעה 10.45 בערב בדיוק ברח' בן זכאי 46 קומה א' ב"ב

הקו המיוחד לפתיחת שיעורים נוספים וקביעת חברותות בהלכות הקודש והמקדש: 073-7963507

האריך בנידון לבנות כעין בית המקדש מאבנים קטנות וצידד שאין חשש בזה, מהטעמים שנתבאר לעיל. ועי' עוד במנ"ח (מצוה רנד) מש"כ בדין זה.

ו דינים העולים: **א**. אסור לעשות מנורה של שבעה קנים, וכן אין לעשות שולחן בצורת שולחן שהיה במקדש, וכן אין לעשות כהיכל וכאולם במדה שהיתה במקדש. [גמ' ר"ה כד, א, רמב"ם פ"ז מביה"ב ה"י, וטושו"ע יו"ד סי' קמא, ח]. ומסתבר שבכלל זה גם מזבח אסור באופן הנ"ל.

ב. האיסור הוא דווקא כשעושה באותה מדה וכצורה שהיה במקדש, ולכן כשעושה מנורה של חמש או שש או שמונה קנים אין חשש. וכיו"ב בשולחן ובשאר דברים אם אינם באותה מדה או באותה צורה, מותר לעשות דוגמתם. וכמו כן במזבח אם משנה בריבוע של המזבח ובקרנות שהם דברים שמעכבים להכשר המזבח כמב' ברמב"ם (פ"ז מביה"ב הי"ז). וכיו"ב אם עושה מזבח שאינו בגובה ג' אמות, אין איסור בעשייתו גם לדעת מהרי"ק (שורש ע"ה). ולכן כשעושים מזבח קטן להדגמה אין חשש. [כן מתבאר מהגמ' בר"ה שם, ומרמב"ם וטושו"ע שם, ובש"ך סקל"ג, ובשו"ת מהרי"ק שם, ושו"ת חכם צבי (סי' ס'), וכן העלה בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ע"ג) עי"ש].

ג. כאשר עושים ללימוד ההלכות יש קצת צד קולא, עי' שו"ת מנח"י (שם) שכן נהג גדול אחד, וכמובן בגודל שאינו של מקדש ממש עי"ש.

ד. בעיקר האיסור נחלקו האחרונים אם הוא מדאורייתא או מדרבנן [עי' מנ"ח מצוה רנד, ובקריית ספר (הל' בית הבחירה שם), ובמנח"י שם]. הדברים הנ"ל להלכה ולא למעשה ויש לשאול למורה הוראה מובהק.

***

בגובה י"ח טפחים. ופסק לאיסור, מטעם שהגובה אינו מעכב, כמב' ברמב"ם (פ"ב מביה"ב הי"ז) לענין מזבח וכ"ש לענין מנורה עי"ש. וסיים המהרי"ק שאין להתיר בעשיית מנורה כלל. [ומכאן יש לעורר הרבה על אותם שעשו מנורה מז' קנים בסמוך לבית המקדש, בטענה שאת זה יקדישו וישתמשו לביהמ"ק, ולהאמור הרי כיון שהוא כמדתו הראויה, אפי' שאינו בגובה י"ח טפחים הרי כתב מהרי"ק לאיסור, ויש להאריך בזה ואין כאן מקומו. ושמעתי שהג"ר אביגדור נבנצל שליט"א האריך בזה לאיסור, ושאלו לעשות כן]. ומטעם זה יש לזהר גם במנורות לחנוכה, שאסור לעשות של ז' קנים אפי' שאינה בגובה י"ח טפחים וכידוע.

ד ולכא' לפי"ז יוצא שאסור גם לעשות דמוי מזבח אפי' שאינו ל"ב על ל"ב אמה, שהרי מפורש ברמב"ם (פ"ב מבית הבחירה הי"ז) שאין הרוחב מעכב, וגם מדת קומתו אינה מעכבת, וא"כ הדר דינא לאיסור, כמב' במהרי"ק שכל דבר שאינו מעכב יש בו איסור.

ה אולם נראה שעדיין יש להתיר באופן זה שאינו גבוה ג' אמות, שהרי כתב הרמב"ם (שם) "והוא שלא יפחות מאמה על אמה ברום שלש אמות כשיעור מקום המערכה של מזבח מדבר" ע"כ. מבואר שאם אינו בגובה שלש אמות הוא פסול, וכמו"כ אם אינו ברוחב אמה על אמה. וא"כ לפי"ז אין חשש אם המזבח שעושים לדמות אינו גבוה ג' אמות, ובאמת אין מצוי שיעשו גובה של ג' אמות, וכיון שזה מעכב, כל שאין עושים ממש כמזבח הכשר במקדש אין בו חשש וכמב' בשו"ת מהרי"ק הנ"ל, וכדמשמע בר"ה וברמב"ם וטור ושו"ע הנ"ל.

וע"ע בשו"ת שואל ומשיב (מהדורא קמא ח"ג סי' עא) שכתב כעין הנ"ל שבדבר המעכב ודאי אין חשש. ועי' בשו"ת לבושי מרדכי (חיו"ד מהדו"ת סי' ס"ח) ואינו תח"י. ובשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' ע"ג)

קיום 'ונשלמה פרים שפתינו' בניסוך הפרים

הרה"ג רבי בנימין גרוסברד שליט"א

המנורה, ומשום שאי"ז חובת הציבור אלא דין מדיני עבודת המקדש ואין זה עולה עבור הציבור, ולכן גם אם יקראו את הפרשה לא יהיה בזה נשלמה פרים שפתינו.

והנה אף לדעות שניסה"מ אינו חובת היום אלא הוא מדיני קרבן התמיד, וכמובא בדברי מרן הגר"ח זצוק"ל דזהו הטעם לדעת הראשונים שניסוך הפרים אינו כשר בלילה, הרי א"כ לא שייך להחשיב את הלימוד בלילה מדין ונשלמה פרים, שהרי לדעות אלו אין הניסוך כשר בלילה. [ואמנם לשיטה זו שהניסוך מדיני הקרבן, צ"ל שהוא נכלל בתפילה במה שאומרים "ונסכיהם", דהכוונה לכלול נסכי היין והמים, אולם זה דוחק קצת].

אכן עדיין תיקשי לן טובא, לפי מה שייסד מרן הגרי"ז (הל' כלהמ"ק דף לג, א) דקטורת אינה עולה עבור הציבור אלא עיקר מצותה שיהא נעשה ממנה מעשה הקטרה בכל יום על מזבח הזהב, ולכן אף שהוקטרה שלא לשמה דבהלכות קרבנות לא עלתה לבעלים, מ"מ מצות הקטורת נתקיימה, עכתו"ד בקצרה.

ואשר לפי"ז צ"ע א"כ אמאי תקנו חז"ל והובא בטושו"ע לומר את פרשת הקטורת בשביל נשלמה פרים שפתינו, והרי אין ענינה חובת הציבור אלא מעשה הקטרה גרידא שהוא מעבודות המקדש, והרי זה כהדלקת המנורה דלא שייך ביה נשלמה פרים שפתינו כמו שנתבאר.

בגליון כה בעמוד י' תפסו במוחלט ששייך לקיים 'ונשלמה פרים שפתינו' עבור מצות ניסוך המים, ומחמת כן יסדו שיעור בליל הוש"ר שבו נתבאר הלכות ניסוך המים.

אכן מזה שלא תקנו חז"ל להזכיר ניסוך המים לא בקריאת התורה ולא בתפילת המוספין, נראה פשוט דאין שייך מעלה זו בניסוך המים. והביאור בזה דנשלמה פרים שייך רק על דברים שיחיד או ציבור חייבים לעשות מדיני הקרבנות, אבל ניסוך המים שאינו חובת הציבור אלא הוא מדיני היום, והיינו שזה אחד מעבודות המקדש כמו קטורת, הדלקת המנורה וכיו"ב, ודאי לא שייך נשלמה פרים שיחשב כאילו קיימוהו בזה"ז. [אכן לכאורה יש בזה מעלת 'כאילו הקריב' האמור בכל הקרבנות, אלא שזה אינו ענין דווקא למועד ההקרבה].

ומטעם זה לא שייך נשלמה פרים על מנחת העומר ושתי הלחם, דזהו פשוט שאינם מדיני הקרבן אלא מדיני היום, והיינו שמעבודות המקדש שצריך לעשותם באותו היום, ולכן אף אם יאמר את הפרשה לא יהא נחשב לו כאילו הקריבם. [ואף מרדכי שעסק בהלכות קמיצה ביום ט"ז בניסוך, לא היה זה מדין 'ונשלמה פרים', ומטעם זה לא עסק בהלכות העומר אלא בדיני קמיצה גרידא, וכוונתו היתה רק לדרוש בעניינו של יום כמ"ש ר"ש"י במגילה טז ע"א].

ובזה א"ש אמאי לא תקנו חכמים לקרוא את פרשת הדלקת

בית יער הלבנון

תגובות לגליונות קודמים

מצות ומרורים יאכלוהו, ואף דמשום המרור עצמו אין צריך כזית, דיאכלוהו הוא עם הפזת, חייבו חכמים שיאכל כזית משום הברכה. אבל באכילת קדשים אין זה חיוב על כל אחד לאכול – לא חייבו חכמים לאכול משום הברכה.

והנה הרי הבית הלוי כתב דיוצאים ידי אכילת קדשים גם שלא כדרך אכילה, ובמרור פשיטא דשלא כדרך אכילה לא מקיים מצות אכילת מרור, וצריך כל אחד לאכול מרור כדרך אכילה. וקבעו חכמים דיהי' חייב לאכול כזית משום הברכה, וע"ז כתב הרא"ש דמשום הברכה חייבו לאכול כזית ולברך, היינו במקום שיש חיוב לאכול – קבעו חכמים לאכול כזית בשביל הברכה.

ויש לדון להנך אחרונים המל"מ ועוד אם מצוה לאכול חצי שיעור למ"ד חצי שיעור אסור מן התורה, אם גם במצוה זו יש מצוה לאכול חצי שיעור, ובפשיטות ליכא ברכה על אכילת חצי שיעור, אבל אפשר דאם אחד אוכל שיעור ומברך, יכול להוציא את האוכל שיעור בברכה.

אמנם זה ברור דברור דאיכא חיוב על כל אחד על אכילת מרור, חייבו חכמים לברך ולאכול כזית משום הברכה, דכך תיקנו חכמים.

ב. על מה שכתבתי דמרור בעינן כדרך אכילה לאכילת מרור, הנה בפסחים ל"ט א' אמרי' ואימא הרזיפו דיוצאין מרור בזה ומתצינן דומיא דמצה דנקח בכסף מעשר.

ולכאורה כיון דהרזיפו אינו מאכל אדם, א"כ איך יוצאין ידי מרור, דבעינן אכילה דכתיב יאכלוהו.

וצ"ל דאחרי דילפינן דבעינן דומיא דמצה דנקח בכסף מעשר – בעינן כדרך אכילה. וחכמים תיקנו דיהי' חיוב כזית משום הברכה.

מוקירו ומכבדו מאוד בידידות

אברהם נח גרבוז

תגובת הגאון רבי חיים מאיר הלוי שטינברג שליט"א

אמר הכותב על מה ששאלתי כיון דשאר הכהנים לא אוכלים כזית מהקדשים – אין עליהם חיוב ברכה כלל, ולמה צריך זה שאכל כזית מהקדשים שמברך שיוצאים אותם י"ח, והרי אין להם חיוב ברכה שהרי לא אכלו כשיעור אכילה שהוא כזית.

השיב הרב שליט"א דלהשיטות דיש מצוה לאכול חצי שיעור במצוות כמו שחצי שיעור אסור מן התורה, אף שאין על אכילת חצי שיעור חובת ברכה, אבל אפשר שאם אחד אוכל כשיעור יכול להוציא בברכה את האוכל חצי שיעור. ולא הבנתי מה תי', והרי סוף סוף מי שאכל חצי שיעור כיון דזו אינה אכילה – אין עליו חובת ברכה על אכילת הזבח, שהרי לא אכל שיעור אכילה, ולשם מה צריך שמי שאכל כזית יוציא אותו י"ח בברכתו.

ועוד לא הבנתי מה ענין חצי שיעור במצוות לכאן, והרי אנו קיימין בשי' הבית הלוי דבאכילת קדשים המצוה מתקיימת גם באכילת פחות משיעור אכילה, הואיל והמצוה אכילה אינה על הגברא אלא שהקרבת יאכל, ובזה לא נאמר שיעור אכילה. ולכן אין מקום להזכיר כאן חצי שיעור במצוות. ומ"מ כיון דלמעשה כיון שהאחרים אכלו פחות משיעור אכילה אינם חייבים בברכה שהיא "על אכילת", ולמה צריך שמי שאכל כזית יוציא אותם י"ח בברכה.

ברכה על אכילת קדשים פחות מכזית
מו"מ עם הגאון רבי אברהם נח גרבוז שליט"א

הגאון רבי חיים מאיר הלוי שטינברג שליט"א

למע"כ הגאון הגדול מוהר"ר אברהם נח גרבוז שליט"א
הברכה והשלוי

ילמדנו רבינו שליט"א

הנה בקובץ "תורת הקרבנות" גליון כ"ב העיר ידידי הרי"ש פרסר הי"ו לשיטת הבית הלוי דבמצות אכילת קדשים א"צ לאכול שיעור כזית, הואיל והמצוה היא בקרבן שיאכל, דהנה הרא"ש בפסחים פ"י ס' כ"ה כתב דבאכילת מרור צריך לאכול כזית, רק משום שמברך על אכילת מרור ואין אכילה פחותה מזית, ועי' בשאג"א ס' ק'.

וא"כ איך אמרו בתוספתא בסוף ברכות הובא ברש"י ברכות מ"ח ב' דהאוכל קדשים מברך לאכול את הזבח, הא אין בזה שיעור אכילה. וכתב ששאל את כת"ר שליט"א, והשיב לו דכהן אחד יאכל כזית ויברך "לאכול את הזבח", ויוציא י"ח בברכתו את שאר הכהנים שאוכלים פחות מכזית.

ולא הבנתי למה צריך שהכהן האוכל כזית יוציא י"ח את שאר הכהנים שאוכלים פחות מכזית, הרי לכאורה שאר הכהנים שאוכלים פחות משיעור אכילה שהיא כזית – לא נתחייבו כלל בברכת המצוות על אכילת הקדשים, הואיל והברכה היא על אכילה, ואין אכילה פחותה מכזית, וכיון שהם אוכלין פחות מכזית – אין הן צריכין לברך כלל, ולמה צריך להוציא אותם י"ח.

ולמה הי' צריך לומר דמי שאוכל כזית יוציא י"ח את האחרים שאוכלין פחות מכזית, נימא דהתוספתא מיירי במי שאכל כזית – שהוא יברך על אכילת הזבח.

ומאיך למה לא נימא דהואיל והברכה באכילת קדשים היא "על אכילת", ואין אכילה פחותה מכזית, הרי מדין הברכה יהי' מצוה לאכול כזית מהקדשים, כמו שכ' הרא"ש גבי מרור.

מנאי בידידות

חיים מאיר י. הלוי שטינברג

תשובת הגאון רבי אברהם נח גרבוז שליט"א

אל מע"כ ידידנו הדגול הגאון הגדול מוהר"ר חיים מאיר שטינברג שליט"א

שלום ורב ברכה עד בלי די.

הנה בתחילה אמרתי שהתוספתא הוא רק כשאוכל כזית, אז מברך על אכילת הזבח. אמנם דברנו דבלחם הפנים הרי כולם קיבלו כפול – אין יברכו, וע"ז אמרתי דעכ"פ אחד אוכל כזית, שהרי הכה"ג אוכל שש חלות, והוא יוציא את כולם.

אמנם באמת צ"ע מה שהקשה כת"ר דלמה לא נימא דמדין הברכה יהי' מצוה לאכול כזית מהקדשים, כמ"ש הרא"ש גבי מרור. ונראה לבאר דבמרור הרי כל אחד מחויב במצוה דעל

הקדשים אשר ירימו בני ישראל להשם נתתי לך ולבניך ולבנותיך אתך, והיינו דהכהן שקיבל חלקו זוכה בזה גם לבניו ולבנותיו.

והוסיף דה"ה בקדשי קדשים שנאמר שם יח-ט "כל קרבנם לכל מנחתם ולכל חטאתם ולכל אשמם אשר ישיבו לי קדש קדשים לך הוא ולבניך", ואיירי בבנים שאין להם זכות חלוקה בקרבן זה, ואביהם זוכה עבורם.

ותמהני דחידוש כזה שנמצא במשניות, ונאמר ע"כ פסוקים מפורשים, למה השמיטו הרמב"ם מהלכותיו ולא גילה לנו רז זה.

ולא ידעתי איך יפרש יידידי את מה שנאמר שם בתחילת הפרשה בפסוק ח' "נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם", ובאיזה בנים איירי כאן, והרי גם הבנים הם כהנים כאביהם, ולשם מה נזכרו הבנים בפ"ע, וכאן אין לפ' דהאב זכה לבניו, דהא איירי בקדשי הגבול שאין מתחלקים לאנשי משמר.

והאמת יורה דרכו, דכך לשון הפסוק הנז' בתחילת הפרשה פסוק ח' "וידבר השם אל אהרן ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומתי לכל קדשי בני ישראל לך נתתים למשחה ולבניך לחק עולם", והיינו דכל הפרשה הזאת נאמרה לאהרן הכהן, ומה שנאמר "לך" היינו לאהרן, ונוסף "ולבניך" דבכל אלו גם בני אהרן זכו, בין בתרומה ובין בקק"ל ובין בק"ק, דבכל אלו נאמר "לך" היינו לאהרן, ונוסף "ולבניך" והכוונה לבני אהרן, דגם הם זכו באכילת תרומה וקדשים. וכ"ה בספרי שם שאמרו "לך הוא ולבניך, בזכותך ובזכות בניך".

ולפ"ז מה שנאמר גבי קק"ל "נתתי לך ולבניך ולבנותיך אתך", היינו דזכות אכילת קק"ל היא בין לאהרן הכהן עצמו בין לבניו ובין לבנותיו. ועי' במשך חכמה שם. ולא איירי הני קראי כלל בזכות הכהן העובד שזוכה לעצמו ולבניו ולבנותיו ושאר ב"ב.

הערת המערכת: לכאור' זה תי' על הפסוק אבל לא על המשנה.

***

האם קטנים כשרים להדלקת המנורה

הרה"ג רבי אהרן מאיר שליט"א

מה שדנו בגליון כ"ו לגבי קטנים אם כשרים להדליק עפ"י מה דאיתא במנחת חינוך דגבי שמירה קטנים כשרים כיון דהמצוה שתהיה שמירה ע"י כהנים, לכאורה חלוק דין שמירה מדין הדלקה, דבשמירה אין דין מעשה ובהא היכא דהוי דין גבי כהנים כשר נמי קטן, אולם היכא דבעי מעשה יש לדון דבקטן דאין חשיב מעשה ידיה למעשה מצוה לא מהני גבי מנורה דמקדש, [ואכן לגבי חנוכה מצונו דמהני מעשה דקטן, ויעויין באחרונים שדנו דהוי מצוה לגבי הנר ומהני נמי מעשה מסויים דקטן וחלוק מדין הדלקה דמנורה]. ואיברא יש לדון דאין צריך הכא דין מעשה לקיום ההדלקה, אלא מעשה הדלקה בעלמא, ולהא מהני קטן דכל היכא דפשיטא דכוונתו למעשה מסויים הוי נמי מעשה גלבי קטן יעויין תוס' חולין י"ב, אולם אי בעי מעשה לקיום דין דמנורה דמקדש לכאורה אין זה שייך גבי קטן.

ומה שדן דיהיה איסור לקטן ליכנס דאין ראוי לעבודה, לכאורה הא גופה דראוי להדליק שפיר מותר ליכנס, דהלא כמו שכהן בעלמא נכנס להדליק המנורה לא גרע הא דהוי קטן.

ובעיקר הקו' על התוספתא שמברך על אכילת הזבח, והרי לא אכל כשיעור אכילה, ו"ל דכאשר המצות אכילה היא על הגברא דומיא דאכילת מרור, הרי בפחות משיעור אכילה – לא נחשב שם אכילה ביחס להגברא, ולכן כדי לברך על אכילה – צריך לאכול כזית שהוא שיעור אכילה בגברא.

אבל באכילת קדשים שהמצות אכילה היא בהקרבן שיאכל, הרי שם אכילה ביחס לקרבן הוא גם בפחות משיעור כזית, והברכה היא על מצות התורה שהיא שהקרבן יאכל – והואיל וביחס לאכילת הקרבן נחשב אכילה בלשון התורה גם בפחות משיעור אכילה בגברא, לפי' שייך לברך על אכילת הזבח גם כשאוכל פחות משיעור שזהו בכלל אכילה שאמרה התורה בקדשים.

והא דפשיטא להרב שליט"א דבאכילת מרור בעינן לאכול בדרך אכילה, הנה כתב בשו"ת מהרש"ם ח"ג סי' ט' וז"ל, ועל מה שכתב בשם גדול אחד דבאוכל התמכא שלם אינו יוצא י"ח, דהוי שלא כדרך אכילה, ואני הערתי לרו"מ דכל אכילת מרור הוא שלא כדרך אכילתו, וכך מצותו, כיון דגם בעירב דבר מר במאכל הוי שלא כדרך אכילתו, כמ"ש הר"מ פ"ה מיסוה"ת ופי"ד ממא"ס כו'. ועי' במקראי קדש פסח ב' סי' מ"ט.

***

הרה"ג רבי מאיר שמחה כהן שליט"א

לכבוד מזכי הרבים מפיצי הגליון הנפלא תורת הקרבנות.

בדבר מש"כ הגרמ"מ שטינברג שליט"א בגליון כ"ו להעיר מהפמ"ג הל' ספיה"ע דלא מצינו ברכה על חלק ממצוה, וא"כ איך יתכן לומר שכהן האוכל פחות מכזית יברך על חלק ממצות אכילת קדשים, אף אני אביא שמו"ר הגרי"ג אדלשטיין שליט"א ג"כ נקט כך בשיעור היומי. וכאשר שאל אחד הבחורים מספיה"ע, שיש אומרים שהכל מצוה אחת ואעפ"כ מברכים בכל יום מימות העומר, ענה לו בנחרצות שאין כזו דעה, ולא נחלקו אלא לענין "תמימות" אי מעכבי אהדדי.

ובאמת אמר מו"ר בשיעורים לענין עובר לעשייתן, דמה שמצינו ברכה באמצע מצוה כגון קריאת המגילה ונענועים, הרי דאין הביאור דמברכים על חלק ממצוה, אלא דלעולם הברכה חלה על כל המצוה ואפילו למפרע, ומסתמא ה"ה בסח בין מין למין בד' מינים מתייחסת הברכה למצוה השלמה, אע"פ שאינה בתחילתה.

***

בגדר אכילת קק"ל לנשי' הכהנים ועבד'הם

הגאון רבי חיים מאיר הלוי שטינברג שליט"א

בתורת הקרבנות גליון כ"ה כתב יידידי הרה"ג אברהם יונה בינשטוק שליט"א על הא דאמרו במתני' בפ' איזהו מקומן גבי תודה ושלמים "שהמורם מהם נאכל לכהנים לנשיהם ולבניהם ולעבדיהם", וקשה באיזה בנים איירי והרי הם עצמן כהנים, ור"ל דאיירי בבנים שאין שייכים למשמר שלו, וכהן העובד שמקבל חלק כשאר אנשי המשמר – זוכה בזה אף לבניו וב"ב הסמוכים על שלחנו, ונ"מ אם מת – ב"ב אוכלין את חלקו.

וביאר שדבר זה נלמד ממה שנאמר בפ' קרח יח-יט "כל תרומות

ה"ג, מצפה איתן שבועות שם, בית האוצר מערכת א' כלל קס"א, ושו"ת דובב מישרים ח"א סימן קי"א.

ויעויין עוד בראב"ד תמיד כ"ז א' שתמה למ"ד בירושלמי דאף למלכי בית דוד אין ישיבה בעזרה, מהכתוב ביחזקאל שהנשיא ישב לאכול לחם לפני ה', ודחק לתרץ דכונת הקרא שהנשיא ישב לאכול מחוץ לעזרה לחם שהיה לפני ה' בעזרה דהיינו שלמים וכו'. וכמובן שיש לפלפל בכל הנ"ל ולא באתי בזה אלא להעיר.

***

קביעת המזוזה בשער ניקנור בנרתיק עץ

הרה"ג רבי ישראל חיים יעקבי שליט"א

לגבי הנידון בגליון תורת הקרבנות כ"ה אם מותר לקבוע המזוזה בשער ניקנור בנרתיק עץ, לכאורה יש לאסור משום שנאמר (דברים ט"ז כ"א) לא תטע לך אשרה כל עץ וגו', ונתבארה הלכה זו ברמב"ם פ"ו מע"ז ה"ט-י, 'הנוטע אילן אצל המזבח או בכל העזרה בין אילן סרק בין אילן מאכל, אף על פי שעשאו לנוי למקדש ויפוי לו, הרי זה לוקה כו' מפני שהיה זה דרך עובדי כוכבים נוטעין אילנות בצד מזבח שלה כדי שיתקבצו שם העם. אסור לעשות אכסדראות של עץ במקדש כדרך שעושין בחצרות, אף על פי שהוא בבנין ואינו עץ נטוע, הרחקה יתירה היא שנאמר כל עץ'.

ואף לדעת הגור אריה דברים שם דטעם האיסור משום שמשוה עץ שהוא דבר חול לבנין המקדש שהוא קודש, שלפי זה היה מקום לדון שאין שייך טעם זה לגבי בית המזוזה שהוא תשמיש לקדושה, נראה שמכל מקום למעשה אסור. וכן לדעת שו"ת חכם צבי תוספות חדשים סי' ס"ד ולחם שמים מידות פ"ג מ"ז שכל אשר הוא מעיקר הבנין שרי, נראה שאפילו אם נאמר שהמזוזה עצמה נחשבת מעיקר הבנין כיון שהיא מחויבת מחמת לשכת הכהן גדול, מכל מקום בית המזוזה אינו נחשב מעיקר הבנין, שהרי אפשר להניח המזוזה בסדק שבמזוזה הפתח ללא נרתיק כדמשמע בב"מ ק"א ב', [וצ"ע בתוס' שם ק"ב א', ועי' שו"ע יו"ד סי' רפ"ט ס"א וס"ד, ושאר פוסקים, ועכ"פ מדאורייתא בודאי אין חובה בנרתיק].

אולם רשאים לקבוע המזוזה בשער ניקנור בנרתיק עץ לדעת הרדב"ז פ"א מבה"ב ה"ט בדעת הרמב"ם שהאיסור ליטע עץ הוא רק במחנה שכינה, מאחר ששער ניקנור לא נתקדש בקדושת מחנה שכינה כדאיתא פסחים פ"ה ב'. וכל שכן שרשאים לקבועה כן לדעת הכסף משנה בה"ב שם בדעת הראב"ד שם דאפילו בעזרת ישראל אין איסור נטיעת עץ, [וכן צידד הכס"מ בדעת הרמב"ם, וכן כתב בתוספות יום טוב מדות פ"ב מ"ו בדעת רע"ב. אבל דעת הראב"ד שם בדעת הרמב"ם שאף עזרת נשים בכלל איסור נטיעת עץ, וראה בספרי וברש"י דברים שם וברדב"ז בה"ב שם שיש אוסרים בכל הר הבית].

וכן רשאים לקבועה בנרתיק עץ לדעת הראב"ד תמיד כ"ז ב' שהאיסור ליטע עץ הוא רק כשיש בו אהל לישיב בצילו דומיא דעץ [אך צ"ע דעת שאר ראשונים בזה]. וכן רשאים לקבועה כן לדעת בית המדות פ"ג מ"ח והבועז מדות פ"א מ"ו שרק כשמחבר העץ לקרקע ממש כדרך נטיעת אילן אסור, מה שאין כן כשמחברו לבנין [אך מדברי הרמב"ם הנ"ל ועוד מבואר שאסור גם כשהעץ

ומה שדן מחמת שאין לו בגדי כהונה והוי מחוסר בגדים, לכאורה יש לדון דדין מחוסר בגדים זהו היכא דשייך בבגדים, וכע"ז איתא בתוס' קידושין ל"ו שכתבו וא"ת תיפוק ליה דכל הני אינם כשרות בנשים לפי שהן מחוסרי בגדים דהא אמר בפ"ב דזבחים (דף יז:): דאפילו כהנים בזמן שאין בגדיהם עליהם אין כהונתם עליהם וי"ל דמיירי שלבשו את הבגדים א"נ י"ל כיון שלא נצטוו בבגדי כהונה לא הוו מחוסרי בגדים יעו"ש.

והא דכתב דקטן כהן לא גרע מלוי לענין הא דכהנים עדיפי מישראלים לתקן העזרה, נראה דגבי כניסה למקדש נראה לדון בענין אחר, דהנה לגבי עליה לתורה כגון בשמחת תורה שפיר יש לדון דלוי גדול עדיף מכהן קטן, דכיון דדין קדימה בעליות הוי מפני דרכי שלום הרי אין לך ריעותא בדרכי שלום שקטן עולה לפני לוי גדול, וכן מטעמא דקדשתו ליכא דהלא קטן אינו בר הקרבה, ואע"ג דהשתא נמי אין הכהנים ראויים להקריב מ"מ הוי גדר מסויים דקדשתו, אולם יש לחלק דבעינן דיהיה הגברא ראוי להקרבה וחלוק קטן דאינו בר הקרבה וצ"ע.

***

הנחת לחם הפנים על השולחן

הרה"ג רבי א. הכהן שליט"א

כבוד מערכת גליון תורת הקרבנות

בגליון כ"ו במדור גפן של זהב, כתב הרה"ג אהרן סגל שליט"א לתמוה בענין הנחת לחם הפנים על השולחן, שלפי דברי הרמב"ם שהיו מניחים את הלחם כאשר אינו מקופל, הרי הסניפים שבצידו מונעים הנחתו שהרי הוא רחב מהשולחן.

הנה בפשטות אף בלא דברי הרמב"ם צ"ב בצורת הנחת הלחם איך היו אלו מושכין ואלו מניחין אם היו שם סניפים, וראיתי ברש"ש במנחות צט: שעמד בזה וכתב "ועל כרחך היו נוטלין הסניפין תחלה אותן ארבעה שבאו ריקנין ליטול את הישנים, ומשמע דעליהם לא גזרו איסור טלטול כמו על הקנים לעיל (צו. במשנה)", והיינו דמבואר מדברי הרש"ש דאה"נ בעת שהניחו את הלחם על השולחן לא היו הסניפין.

בתודה רבה על הגליונות בברכה שימשיכו בהכנת עם הכהנים לעבודת המקדש שיבנה בב"א.

***

אכילת קדשים קלים בישיבה בעזרה

הרה"ג רבי ישראל חיים יעקבי שליט"א

לגבי מה שדנו בגליון כ"ג וכו"ה וכ"ו בענין ישיבה בעזרה בעת אכילת קק"ל, יש לציין לתוס' שבועות י"ז ב' שכתבו דאכילה בעזרה לא שייכא בקדשים קלים, וכן לרש"י חולין צ' ב' שכתב וקשה לי ירך של שלמים למה נחתך בעזרה והלא נאכל בכל העיר ונראה בעיני דחטאת ואשם גרסינן שהן נאכלין בעזרה אי נמי משום חזה ושוק של כהנים והגיד בתוכו ורוב אכילתן ודירתן בעזרה ולשכותיהם ששם היו ישנים נקט נמי שלמים. וע"ע בתוס' שם שכתבו אי נמי בשלמים של כהנים שכל קדשיהם היו רגילים לאכול בעזרה. ודנו בדבריהם ובענין הנזכר במל"מ פ"ב משחיטה

מחובר לבנין]. וכן רשאים לקובעה כן לדעת ערוך השולחן קדשים סי' ג' ה"ח שרק לצפות בעץ בנין אבן הן מבפנים והן מבחוץ אסור (וכל שכן כשכולו עץ בלא אבנים), אבל כשמצופה רק מבפנים (או רק מבחוץ) מותר [אך יש אוסרים גם כשהציפוי רק מצד אחד].

ולדעת הסדר משנה פ"ו מע"ז ה"י שבכל אופן שהעץ מצופה על אבן הוא בטל לאבן ומותר, יש להסתפק אם נרתיק המזוזה נחשב כציפוי לאבן ובטל לו. אמנם אם נרתיק המזוזה מצופה זהב [או כסף ונחושת וכדומה], לדברי צורת הבית סכ"א רשאים לקובעו בשער ניקנור, אבל לדעת הסדר משנה ע"ז שם שרק כשהעץ חלק מבנין אבן ומשוקע בו ומכוסה אין איסור, ואילו דבר מעץ שמצופה בזהב וכדומה אסור משום שהציפוי בטל לעץ, אם כן לכאורה נרתיק המזוזה אינו נחשב חלק מהבנין ואסור אפילו אם יצופה בזהב או אפילו בסיד.

ולדעת הגר"א מדות פ"ג מ"ח שהאיסור ליטע עץ במקדש הוא רק כשהעץ עומד כדרך נטיעה [ולכאורה בכלל זה גם שיפוע בשיעור שמצוי באילנות נטועים], אם כן רשאים לקבוע נרתיק מזוזה מעץ באופן שהעץ אינו עומד אלא שוכב [אך את המזוזה עצמה ניחו בפנים בעמידה אם צריך בעמידה, ובשכיבה אם צריך בשכיבה, עי' שו"ע יו"ד סי' רפ"ט ס"ו].

ואם האיסור ליטע עץ במקדש הוא רק באופן שמחבר את העץ למקומו [ראה המפרש לתמיד כ"ט ב', כס"מ בה"ב פ"א ה"ט, תויו"ט תמיד פ"ג מ"ה], ויוצאים ידי חובת קביעת מזוזה בהנחה ללא חיבור באופן שלעולם לא תיפול משם ללא שיטלוה בידים [עי' א"ר או"ח סי' ל"ב סק"א, דעת קדושים יו"ד סי' רפ"ט סקט"ז], אם כן יכולים ליתנה בנרתיק עץ ולהניחו במזוזת הפתח ללא חיבור באופן שלעולם לא תיפול משם ללא שיטלוה בידים.

***

חציצה בין רגלי הכהנים לרצפה

הרה"ג רבי יצחק ק. שליט"א

בגליון כ"ה נכתב, שקידוש הכהן ע"י בגדי שרת, וקידושו שע"י רצפה, קידוש אחד הוא, שהוא מוקף בבגדי שרת ורצפה.

ואין נראה כן, כי אין קידוש רצפה ע"י שהוא מוקף בה, אלא ע"י שהוא עומד עליה, ואילו קידוש בגדי שרת זהו ע"י שהוא לבוש בהם.

וביותר, שבגדי שרת מעכבין בעבודה משום דכתיב "הכהן", ודרשי' שיהא בכיהונו, ומשמע דבלא בגדי שרת הוי כהדיט, וע"י בגדי שרת כהן הוא. ואילו קידוש הרצפה משום שירות הוא. וא"כ אי אפשר שיהיו שניהם מקדשים קידוש אחד.

***

נר שכבה במנורה אם מדליקו אפילו בשבת

הרה"ג רבי אליהו חיים הלוי לרנר שליט"א

בראה פשוט דאם נכבה נר במנורה במקדש בשבת דחוזר ומדליקו, וכ"כ המקד"ד סי' כ"א סק"א בד"ה וי"ל (בהוצאת שמוע"ח ח"ב עמוד ב'), [ולדעתו המחודשת זהו הציור היחיד שנאמר גזה"כ דדוחה שבת, דסובר שם דמדליק של מוצ"ש אחרי שבת, והחזו"א דן עליו בתוקף בהערות הנדפס בהוצאה הנ"ל

'וכי זוטר הא דכתיב בין הערבים']. והטעם פשוט לכ' דמצותו כל הלילה שיבעיר מערב עד בוקר ודומה לשחיטה בק"פ כשחל בשבת דזמנה קבוע וכמבואר במשנה שם 'הבא לי מועד לאלו כמועד לשחיטה', ורק בלא קבע להו זמן כמו הזאה שם אמרין דמדמצי למעבד מאתמול אינו דוחה [ודומה לזה בנפל המזבח ובנולד יבלת שבמכשירי עבודה וכמבואר בירושלמי שהובא בגליון וה"ה בעבודה עצמה וכדכתב שם], אבל בדבר שמצותו קבוע שיתקיים כעת וחסר לנו עכשיו קיומו אף דהיה אפשרות לעשות המעשה מעיקרא בע"ש כיון דכעת נכבה וחסר קיומו ומחוייבין בה כל הלילה פשוט דדוחה שבת, וכמו כן אף אם ח"ו פשעו ולא הדליקו בזמנה בע"ש מדליק כעת בשבת דהרי מצותו מערב עד בוקר [ועי' מנחות פ"ט א' אין לך עבודה שכשרה מערב ועד בוקר אלא זו בלבד ועי' תוס' שם ד"ה אין ובביאור האחרונים בדבריהם דמוכח כנ"ל, ועי' שם פ"ח ב' דנר שכבתה נדשנה השמן נדשנה הפתילה דחוזר ומדליקה וברש"י דמייירי בנר שכבה והרשב"א בתשובה ח"א סי' ש"ט דחולק ולא מוקי הגמ' כן היינו רק לענין דלא צריך דישון בכה"ג אבל לכו"ע חוזר ומדליקה, ועי' בזה בחי' מן הגרי"ז הל' תמידין ומוספין, וכן מבואר בחזו"א סי' ל' סק"ז דלכו"ע מצותו להדליק אם נכבה]. והנה לפי דברי מן הגר"ח בספרו הל' ביאת מקדש דאין מצוה של מעשה הדלקה אבל מצותו שיהא דלוק כסדר ונחשב לאינו קבוע לו זמן אלא דנלמד מקרא מיוחד לדעתו לומר דדינו כקבוע לו זמן וכדביאר בדבריו שם, הנה לדעתו פשוט ביותר דאין בזה נפק"מ באיזה שעה בלילה [וגם ביום] שאם נכבה הרי זה מחובת ההטבה לראות שיהא דלוק כראוי כל הזמן [עד בין הערבים שבסוף היום], ובכלל זה נלמד מהקרא על כל הזמן של שבת לזה וכדנראה מבואר בדבריו, ואף לשאר הראשונים דהחיוב הדלקה רק בשיעור כל הלילה הרי דינו וחיובו של העבודה שיבער כל הלילה וכן"ל, ובכלל מעשה ההדלקה הדוחה שבת גם להשלים ההדלקה בנכבה ובדאי דוחה שבת.

ומחמת כן הדברים בתורת הקרבנות גליון כ"ו בעמוד 7 בענין זה אינן נראין כלל לענ"ד, ולא מצאתי הקונטרס שערי אורה מהחלקת יואב המובא בגליון הנ"ל להסתפק בענין זה וצ"ע.

***

ממיר בכור ומעשר בבעל מום

הרה"ג רבי יצחק ק. שליט"א

בגליון כ"ה הסתפק הרב מ. מינצר, אם ממיר בכור ומעשר בבעל מום עובר משום מקדיש בעל מום, דשמא כיון שמעיקרא אין התמורה ראויה להקרבה אינו עובר, כמו לענין הטלת מום, [ורק במקום שיש ריבוי מיוחד עובר אף כשאינה ראויה להקרבה].

והנה בתמורה (דף ז.) אמרי' דמקדיש בעל מום לדמי נסכים עובר משום לאו דמקדיש בעל מום, משום דבזיא מילתא. והתם ליכא קרא לזה אלא מסברא אמרי' דעובר, וא"כ מסתברא דה"ה תמורת בכור ומעשר, דבזיא מילתא.

ואינו דומה למטיל מום בתמורת בכור ומעשר דאינו עובר, דשאני התם שהאיסור לפסול בהמת קרבן מהקרבה, ותמורת בכור ומעשר דלא קרבה אינו פוסלה מן ההקרבה.

***

יסוד המזבח נידונים יסודיים בהלכה

בדין קדושת הכבש והסובב להנחת איברים

הרה"ג רבי יהודה כץ שליט"א

אזי לכאור' כ"ש שהיה אפשר להניח על הסובב עצמו וא"כ היה להרמב"ם לפרש שיכול להניח הן על הסובב והן על הכבש כנגדו ואילו ברמב"ם משמע דמקום ההנחה הוא דווקא על הכבש שכנגד הסובב ולא נזכר כלל דין הנחה על הסובב. אמנם ייתכן דכוונת הרמב"ם הוא כמ"ש רש"י בסוכה נד: גבי הנחת איברי מוסף ראש חודש וז"ל בד"ה ושל, אברים של מוספי ראשי חדשים נתנין היו בכבש סמוך לכרכוב המזבח למטה הימנו מעט, דהיינו בחצי העליון של כבש, עכ"ד. והיינו דאינו דווקא מול הסובב ממש אלא למטה ממנו מעט, וצ"ע.

ב. ובעיקר הדבר יל"ע טובא האם יש כזה משמעות לחלוקת המזבח גם כלפי הכבש, דהא כל דין החיצוי שיש במזבח הוא דין מיוחד שהתחדש במזבח בבית עולמים ומהכ"ת שיש לו השפעה גם על הכבש דליכא בהו חוט הסיקרא שיהיה בו דיני קידוש בחציו ולמעלה בדווקא, ויל"ע בזה טובא. אכן יסוד זה מבואר כבר בדברי התפא"י הנ"ל דס"ל שהיה אפשר להניח האברים על הכבש רק בחציו ולמעלה ואילו בחצי התחתון של הכבש היה לו דין יסוד, וכ' דבכבש שכנגד היסוד לא הניחום דשם הוא חציו התחתון של המזבח והו"ל כמורידן מהמזבח ואסור, וסיים דדבריו הם מתוס' יומא מה. וצ"ע אי כוונתו להוכיח מדברי תוס' גם על חציו התחתון של הכבש או רק על היסוד עצמו, משום שמה שסיים תוס' שם וכן בכבש, אין הכרח דכוונתו שגם בכבש קיים חלוקה זו של סובב ויסוד, אלא אדרבה דבכבש אפשר להניח בכלו כיוון דאין בכבש חלוקה ומחיצה, ובפרט תוס' לא זכר בדבריו המושג של חצי עליון וחצי תחתון וממילא אפשר דעיקר דברי התפא"י נסוב רק על היסוד עצמו שמבואר בתוס' שא"א להניח שם האברים. אמנם המקד"ד בס"ס ד' כ' דמבואר בתוס' דמחצית הכבש הוה כראשו של מזבח.

והנה במשנה בספ"ד דתמיד מבו' דהיו מניחים את איברי העולה על חצי הכבש ולמטה, ומשמע דיש כזה דין של חצי הכבש ולמטה, אמנם יעויין במפרש והרע"ב שם דהעניין בזה הוא בכדי שיהיה בהעלאה אח"כ הולכה חשובה למערכה, ולפי"ז אין ראייה שיש הפרש בין קדושת חציו העליון של הכבש לחציו התחתון, וצ"ב בזה. עכ"פ בדעת הרמב"ם צ"ע טובא אמאי מקומו המסויים הוא דווקא כנגד הסובב.

ג. אכן שמעתי מגאון אחד שליט"א לבאר בזה בדרך מחודשת דהנה במלאכת שלמה בזבחים פ"ג מ"ב כ' חידוש מופלג דמבואר שם דכשנתן הדם על הכבש שלא כנגד היסוד הוה זריקה שלב"מ. ורש"י ושאר מפרשים ב"י דתרתני קתני על הכבש או על המזבח שלא כנגד היסוד, אמנם הביא שם מחכם אחד לדקדק בדברי הרמב"ם משמע דחדא קתני על הכבש שלא כנגד היסוד, ובי' כוונתו דאם נתנו על הכבש למעלה באמות הראשונות העליונות הסמוכות למזבח שהם מעל היסוד הוה כזריקה במקומה וכשר, ואע"פ שברוח דרומית שבו היה הכבש לא היה יסוד מ"מ ניכר מקומו וכל מה שכנגדו בכבש נקרא מזבח והכבש שמאחרי זה אינו נקרא מזבח כיוון שאינו כנגד

א. במשנה בתמיד פ"ב מ"א מבואר שאברים שלא נתעכלו מבערב מסדרם בצידי המזבח על הכבש ועל הסובב. ובתוס' ביומא מה: ד"ה סודרן, כ' דעל היסוד לא היה מניחם בכדי שלא יפסלו בלינה. והנה שיטת הרמב"ם בפי' המשנה וכן פסק בפ"ב מתנו"מ הי"ג דהיה מניחם על הכבש כנגד הסובב, והיינו דאין הגי' במשנה על הכבש ועל הסובב שעניינו או על הכבש או על הסובב¹, אלא על הכבש בלבד מניחו אלא שמקומו הוא כנגד הסובב.

ובפשטות היה נראה הביאור בזה כדפי' התפא"י במתני' דהיה מניחם מחצי הכבש ולמעלה, היינו דכיוון דמהסובב ולמעלה הוה מחציו של המזבח ולמעלה ואיכא בזה דין הנחה המקדשתו, וכמש"כ תוס' דאילו היה מניחו על היסוד לא היה מקדשו, א"כ כל שיניחו מחציו של מזבח ולמטה ליכא בזה דין של קדושת מזבח לעניין לקדש פסולים ולמונעו מלהיפסל בלינה, וה"ה בכבש יש משמעות לחציו העליון המצוי מול חציו העליון של המזבח, ויימצא דחציו התחתון של הכבש שמצוי נגד חציו התחתון של המזבח אין בו כח לקדש פסולים וכוונת הרמב"ם כנגד הסובב ולמעלה.

אמנם אכתי צ"ב דהא הסובב לא היה כנגד חציו דהמזבח ממש שהרי היה תחתיו עוד אמה אחת שהיה בה דין של חציו ולמעלה כמבואר במס' מדות וכן בזבחים סה. דהיה יכול למלוק את העוף אמה תחת הסובב, וא"כ לכאור' אם כוונת הרמב"ם היא דמניחם על הכבש כנגד הסובב הוא מחמת האי עניינא דחצי המזבח ולמעלה א"כ לא היה על הרמב"ם לומר דמניחו דווקא כנגד הסובב שהרי לא זהו שיעור המקום אלא היה עליו להניחו מחציו ולמעלה. וביותר יל"ע בזה דאם דין ההנחה נגד הסובב הוא משום דהוה חצי המזבח ולמעלה א"כ לכאור' לא יהיה דין הנחה דווקא נגד הסובב אלא אפשר להניח בכל חציו של הכבש ולמעלה ואילו ברמב"ם משמע שדווקא כנגד הסובב הוא שאפשר להניח, וקשה לומר דכל חצי המזבח ולמעלה יש לו שם של סובב שהרי כמבואר חציו שהוא מחוט הסיקרא הוא אמה מתחת לסובב ואין שום עניין שחצי המזבח יהיה לו שם של סובב, וצ"ע.

גם צ"ע דאי דין ההנחה נגד הסובב הוא מחמת חציו ולמעלה

1 והנה לשון הרא"ש בפי' שהיה מניחו על גג הסובב אם אין הכבש מחזיק, והיינו דתחילה מניחם על הכבש ואם אין הכבש מחזיק היה מניח על הסובב, ולכאור' משמע בזה דהכבש מעלתו וקדושתו לעניין מקום הקטרה גדולה מהסובב, דהא כל היכי דאפשר להחזיקו יותר בקדושת מזבח טפי עדיף וכמבואר במתני' דתחילה היה מסדר בצידי המזבח. אמנם בפי' הראב"ד כ' שאם לא יחזיק הסובב יסדר גם על הכבש. ומבואר בדבריו דהסובב קדושתו גדולה מהכבש, וא"כ לכאור' איכא מחלוקת רא"ש וראב"ד היכן עדיף טפי להניח את האברים על הכבש או על הסובב, ולכאור' פלוגתתם היא בגדר קדושת הכבש והסובב איזה מהם קדושתו חמורה יותר. ויש לדון בזה דהרי בגמ' בזבחים סה: מבואר דפליגי אי עושין מערכה על הסובב, ולעניין מערכה על הכבש לא שמענו, ובקרבן אורה מנחות נז: בתוד"ה אין, והגרי"ז בזבחים עז. הביאו ראיות דהכבש אינו מקום הקטרה, וא"כ צ"ב דברי הרא"ש דהיה מניח קודם על הכבש ורק באין מקום היה מניח בסובב, ושמה העניין להניח על הכבש קודם הסובב הוא בכדי שלא ייצא לאויר המזבח ויהיה דינו תלוי בדין אויר מזבח. ועי' גב"א יומא מה: מש"כ בזה בדברי תוס'.

סובב מצויה בו ממילא כבר אי"צ להוריד האברים על הסובב עצמו מאחר שאיכא קדושת סובב גם בכבש למעלה. ויל"ע לפי"ז האם אכן איכא קדושת מזבח שם לענין עשיית מערכה ולענין הדברים האסורים בהקטרה.

ד. ואחי הר"ר מרדכי שליט"א הוסיף ליישב לפי"ז דברי הרמב"ם בפ"י המשנה במדות פ"ג מ"ג שכתב דהכבש היה אורך שיפועו ל"ב אמה ואורך משיחת שטחו בארץ ל' אמה. ותמהו על דבריו דאם על הארץ הוא תופס ל' אמה אזי לא ייתכן דשיפועו יהיה רק לב' אמה. ויעויין בברכת הזבח והצ"ק בזבחים סג. מש"כ בזה. ובפנים מאירות שם כ' דב' האמות הראשונות של הכבש הסמוכות למזבח לא היה הכבש משופע אלא היה ישר בכדי שיהיה נוח לכהנים לזרוק משם את האברים, ועי"ז מתיישב דהשיפוע מאחרי ב' אמות אלו היה לב' אמות. ולהנ"ל נראה בפשיטות דכוונת הרמב"ם הוא דשיפוע הכבש היה לב' אמות משום שב' אמות הראשונות של הכבש לא היה להם דין ושם כבש כלל אלא היה בהם קדושת יסוד וסובב וממילא דשם כבש התחיל רק אחר ב' אמות העליונות, וייתכן דזה גופא יהיה הביאור בחי' דהפ"מ הנ"ל דמשו"כ עבדינן לב' אמות הראשונות שלא בשיפוע בכדי להדגיש שהם לא חלק מהכבש אלא תורת מזבח להו.

***

היסוד. ותורף חי' הוא שתחילת הכבש למעלה יש לו דין מזבח ולא דין כבש כיוון שהוא מעל היסוד. ודבריו מחודשים מאד דהא בגמ' זבחים נד. נחלקו רב ולוי אי ברוח דרומי לא היה יסוד בבנין או רק בדמים, ומשמע דוודאי דלא התקדש האי יסוד לענין מתן דמים וא"כ מאד מחודש לומר דאפילו למ"ד שלא היה יסוד בבנין מ"מ היה בזה קדושת מזבח, וצל"ע.

עכ"פ לפי דבריו אפש"ל דביאור דברי הרמב"ם בהנחת האברים כנגד הסובב הוא ג"כ על הדרך הזו שהיה נותן את האברים באמה הראשונה של הכבש הסמוכה למזבח כיוון שיש למקום זה קדושת סובב ולזה קרא הרמב"ם בכבש כנגד הסובב, ולהכי היה נותנו דווקא שם ולא בכל הכבש משום דיש בזה קדושת מזבח עצמו ולא דין כבש. ובזה אפש"ל שלא נזדקק לחי' המלא"ש הנ"ל לגבי יסוד, משום שבהאי אמה שכנגד הסובב אפשר להבין בפשיטות שיש לה דין סובב שהרי הכבש היה פורח על הסובב וממילא כיוון שאויר מזבח כמזבח אזי כל מה

שלמעלה מהסובב הוא בתוך אויר הסובב וגם עליו נאמר דינא דאויר מזבח כמזבח ולהכי באמה הראשונה שבכבש שבנויה על הסובב יש לה קדושת סובב דמי יימא לן דבניין הכבש יהוה חציצה מקדושת הסובב שמצוי תחתיו. ויבואר לפי"ז הא דכ' הרמב"ם דווקא באמה זו שכנגד הסובב דמאחר שקדושת

גפן של זהב
קושיות ותמיהות בהלכה

ברכת ציצית ותפילין לאחר העבודה

הרה"ג רבי ברוך ברשנקו שליט"א

אמנם המעיין במשנ"ב שם יראה דיש פוסקים המצריכים לברך על של יד לבד שתי ברכות, ולהלכה כתב המשנ"ב דיש לצרף הדעות דבכל גווני אינו מברך אלא ברכה אחת אפילו מניח שתיהן. ולפי זה יש לדון לאידך גיסא, דכיון שלדעת השו"ע בסי' כ"ה סעיף י"ב אפי' חלץ תפילין ע"ד להחזירם מיד, צריך לברך שוב כשלושם, א"כ יש כאן חיוב ברכה לדעה זו גם על של ראש, ושוב יש לצרף דעה זו עם הדעות המחייבות שתי ברכות על של יד לבד, וא"כ נימא דיברך שתי ברכות. ויל"ע בזה.

ויעויין במשנ"ב שם סי' כ"ה ס"ק מ"ג לגבי החולץ על דעת להחזיר, שאם היתה דעתו בשעת הברכה שישלםם ויחזור ויניחם, שוב א"צ לברך עליהם לכו"ע. ולפי זה אם כיון הכהן כן מתחילה, לא יברך אלא ברכה אחת, ועי'.

***

הנה לאחר העבודה כאשר חוזר הכהן ולובש ציצית, לכאורה צריך לברך עליו לכל הדעות המובאות בשו"ע סי' ח' סי"ד, שהרי נאסר בלבישתו משום ייתור בגדים, והוי הפסק גמור, דומיא דמי שחלץ תפילין על דעת ליכנס לביהכ"ס, דאיתא במשנ"ב שם ס"ק ל"ז, שכיון שנאסר בהם שם, צריך לחזור ולברך עליהם.

וכן לגבי תפילין נראה דאם לא חלץ אלא את של יד שנאסר בה משום חציצה (כמבואר בזבחים יט.), והשאיר את של ראש, מברך ברכת להניח אפילו היתה דעתו להניחם שוב לאחר העבודה.

אכן אם חלץ גם את של ראש על דעת להחזיר לאחר העבודה, יש לדון בזה, דבפשטות נראה דכשמניח שניהם אינו מברך אלא להניח על של יד, שהרי לא נאסר בהנחת של ראש אלא בשל יד, והוי כמניח רק את של יד, שאינו מברך אלא ברכה אחת, כמבואר ברמ"א סי' כ"ו ס"ב.

מכון "תורת הקרבנות" ת.ד. 3196 בני ברק
טל' 050-4134645

כתובת: korbanot@okmail.co.il

ניתן לקבל את הגליון במייל מידי חודש

הערות תמיהות וישובים בעניני הלכות הקרבנות יתקבלו עד י' בחודש. עדיפות להערות קצרות.

ניתן לשלוח ע"י הנציגים בכוללים או במייל לכתובת או לת.ד. 3196 ב"ב

מס' הטל' לקביעת חברותות ושיעורים בהלכות הקודש והמקדש - 073-7963507